

Nāve stiklos. Rīga, Vairoga pārvads

Vairoga pārvads Rīgā, posms pār Meža prospektu 2013. gada vasarā. Stikla prettrokšņu barjeras vēl nav noklātas ar sietu, plēvēm vai citiem materiāliem. Sākotnēji tika izmantotas putnu siluetu uzlīmes, kas nedeva vēlamo efektu.

Foto: R. Lebus

2012. gada 15. novembrī putnu pētnieki Aleksejs Kuročkins un Vladimirs Smislovs apsekoja pirms gada atklāto Vairoga pārvadu Rīgā. Apskatot teritoriju zem "iestiklotā posma", atrastas 12 putnu atliekas: trīs mizložņas, divas žubītes, divas sarkanrīklītes, divas lielās zilītes, viens dzižraibais dzenis, viens melnais meža strazds un viens dziedātājstrazds. Visi šie putni atrasti uz zemes apmēram divu metru robežās no tilta malām. Atrastie putni, visticamāk, gājuši bojā no oktobra beigām līdz novembra vidum (divu putnu liķi vēl bija svaigi). Pēc aptuveniem aprēķiniem, kopējais bojāgājušo putnu skaits gada laikā šajā vietā varētu būt vairāki simti. Pēc šīs uzskaites rezultātiem ir jāsecina, ka izvēlētā aizsardzības metode – putnu siluetu uzlīmes uz caurspīdīga stikla – nedod vēlamo rezultātu. Turklāt šīs uzlīmes ir visai mazas, tādēļ izskatās pēc tālumā lidojošiem putniem, kas rada ilūziju par lielāku attālumu līdz tiem.

Šādi 2012. gada rudens nogalē interneta vietnē www.dabasdati.lv plašāka publika tika informēta par putnu bojāeju Vairoga pārvada stiklotajās

prettrokšņa sienās. Tā Latvijas Ornitoloģijas biedrība (LOB) iesāka arī savu vēstuli Rīgas domei (Rīga, 04.12.2012. Nr. LOB2012/080). Vēstules nobeigumā aicinājām Rīgas domi atbalstīt putnu aizsardzības pasākumu ieviešanu Rīgas pilsētā, padarot stikla virsmas putniem redzamas, tādējādi kļūstot par vēl vienu pasaules pilsētu, kur stiklotās virsmas ir putniem drošas.

Līdz reālai problēmas risināšanai pagāja apmēram gads, kura laikā ar Rīgas domes Mājokļu un vides departamenta Vides pārvaldi apmainījāmies ar vēstulēm un tikos ar tās priekšnieku Askoldu Kļaviņu. Tika piedāvāti vairāki problēmas risinājumi, no kuriem viens bija Lielvārdes jostas faktūra uz šīm stikla virsmām – gan labi pamanāma putniem visos laikos, leņķos un apstākļos, gan

Daļa no 2013. gada 25. jūlijā atrastajiem putniem pie Vairoga pārvada.

Foto: V. Smislovs

Lielvārdes jostas elementi uz stikla vairogiem izskatās gan pievilcīgi, gan dod vēlamo efektu putnu sadursmju samazināšanai.

Foto: R. Lebus

no dizaina viedokļa ļoti veiksmīgs un glauns risinājums. Diemžēl Rīgas Būvvalde šādu variantu neatbalstīja un turpinājās cīkstēšanās ar un ap ierēdņiem.

Pa to laiku putni diemžēl turpina iet bojā. Vietnē Putnidaba.lv tika publicēta šāda ziņa: “Šogad (2013. gada 2. un 25. jūlijā, un 5. augustā) apsekojot Gustava Zemgala gatves Vairoga pārvada posmus (gan uz, gan zem tilta), kuri iet caur priežu mežu pie Gaujas ielas un Varoņu ielas, kopā atrasti 46 putnu liķi no 18 sugām, kuri nositūšies pret stikla sienām: dižraibais dzenis (15 īpatņi), melnais meža strazds (5), lauku zvirbulis (4), pelēkais mušķērājs (3), melnais mušķērājs (2), dziedātājstrazds (2), lielā zilīte (2), zilzilīte (2), žubīte (2), brūnspārnu ķauķis (1), dārza ķauķis (1), iedzeltenais ķauķis (1), sarkanriklīte (1), lakstīgala (1), peļkājīte (1), cekulzilīte (1), ķivulis (1) un dadzītis (1).”

Publikācijai sekoja vairāki raksti presē, sižeti un raidījumi TV un radio, sabiedrības viļņošanās sociālajos tīklos. 2013. gada 19. augustā Satiksmes departaments aicināja LOB pārstāvjus uz sarunām. Pēc trim tikšanās reizēm un konsultācijām ar Satiksmes departamenta ierēdņiem, tajā skaitā ar Rīgas mēra Nila Ušakova līdzdalību, tika nolemts Vairoga pārvada daļu Varoņu

Aizsvīdušie stikli 2013. gada 14. septembra drēgnajā rītā – stikls ir ļoti labi pamanāms no visiem skatu punktiem un līdz ar to samazina putnu bojāeju. Lielisks piemērs, kā izskatītos stikla matēšana.

Foto: R. Lebus

ielas posmā no ārpuses noklāt ar melnu plastmasas tīklu. Septembra beigās Vairoga pārvada daļa Varoņu ielas posmā ir kļuvusi putniem redzama (17.09.2013. ar tīklu noklāti 50% no stiklotās virsmas, 20.09.2013. – 90%, 30.09.2013 – 100%). Arī Rīgas Būvvalde arī kļuva pielaidīgāka attiecībā uz Lielvārdes jostas motīvu izmantošanu stikloto virsmu aplīmēšanā ar līmplēvi.

Tā kā stikla virsmas Varoņu ielas posmā jau ir apklātas ar plastmasas sietu, Lielvārdes jostas motīvi atliek Gaujas ielas posmam. Eksperimenta kārtā daļai stikloto virsmu tiek uzlīmēti divi līmplēves varianti – necaurspīdīgs un daļēji caurspīdīgs klājums, taču līmplēves uzklāšanai nelabvēlīgo laikapstākļu dēļ darbi pārtrūka un, acīmredzami, tika atlikti līdz 2014. gada vasarai.

Nosities dižraibais dzenis Vairoga pārvada pakājē pie Rīgas Mežaparka vidusskolas, 05.08.2013.

Foto: A. Kuročkins

Beigts pelēkais mušķērājs, 05.08.2013.

Foto: A. Kuročkins

Patiesība tur, ārā, zem tilta...

Divos Vairoga pārvada posmos – Varoņu ielas un Gaujas ielas posmā – laikā no 15.11.2012. līdz 22.10.2013. Vladimira Smislova un Alekseja Kuročkina veiktajās 22 uzskaitēs (no kurām tikai vienā uzskaitē nav konstatēti putnu liķi) atrasti 85 bojāgājušie putni no 22 sugām. Varoņu ielas posmā 10 uzskaitēs laikā no 02.07.2013 līdz 22.10.2013. atrasti 56 putnu liķi

no 16 sugām, Gaujas ielas posmā 11 uzskaitēs laikā no 15.11.2012. līdz 30.09.2013. – 29 liķi no 16 sugām.

Lielākais bojāgājušo putnu skaits Varoņu ielas posmā ir konstatēts 15.11.2012. (12 liķi, dažāda vecuma, pārsvarā senāk bojāgājušie), 05.08.2013. (10 liķi, pārsvarā svaigi) un 25.07.2013. (9 liķi, dažāda vecuma, pārsvarā senāk bojāgājušie). Savukārt Gaujas

ielas posmā lielākais kritušo skaits ir konstatēts 25.07.2013. (6 liķi, dažāda vecuma, pārsvarā senāk bojāgājušie) un 05.08.2013. (12 liķi, dažāda vecuma, pārsvarā senāk bojāgājušie).

Šai statistikai pievienojamas manis veiktās sešas uzskaites šādos datumos: 29.08.2013. (apskate veikta pēcpusdienā, putnu kustība mērena, kopā ar Agni Bušu Varoņu ielas posmā, atrasti 6 liķi no 2 sugām), 14.09.2013. (apskate veikta rīta pusē, putnu kustība ievērojama, stikla virsmas norasojušas un pamanāmas, Varoņu ielas posmā atrasti 2 melno meža strazdu liķi un 2 svaigi dižraibo dzeņu liķi, no kuriem viens iezīmēts un atstāts, Gaujas ielas posmā nav atrasts neviens bojāgājušais; kā arī uzskaitīti un savākti liķi abos posmos brauktuves malās – Varoņu ielas posmā 7 putnu liķi, Gaujas – 13 liķi, abos gadījumos sīkie zvirbuļveidīgie, kuru sugu piederību vairākumā gadījumu bija gandrīz neiespējami noteikt (saplacināti, sairuši), kā arī 1 melnais meža strazds un viena vāvere), 18.09.2013. (apskatīts pārvads Varoņu ielas un Gaujas ielas posmā, putnu kustība minimāla, liķu nav, Varoņu ielas posmā gandrīz visā garumā stikla virsmām uzlikts siets) un 16.10.2013. (apskatīts pārvads Gaujas ielas posmā, putnu kustība minimāla, liķu nav).

Līdz šim ir palicis neskaidrs uz tilta bojāgājušo putnu nāves cēlonis – pēc sadursmēm ar auto, ar stikla virsmām vai ar abiem. Liela daļa atrasto liķu bija saplacināti zem automašīnu riteņiem, par tiem dažiem, kas bija izbēguši šāda likteņa, neko pārliedziņoši arī nevarēja teikt – lielākai daļai bija ārēji bojājumi, kas varēja rasties kā pēc sadursmes ar auto, tā pēc stikla virsmas vai abiem kopā (putns pēc sadursmes uzsviests uz stikla).

29.08.2013. ar Agni Bušu, pēc tikšanās ar Rīgas mēru Vairoga pārvada pakājē, nostaiģājām tilta apakšu pretī Rīgas Mežaparka vidusskolai (Inčukalna ielā 2) Varoņu ielas posmā (kopumā apmēram pusi no šā posma, to, kur parasti ir visvairāk kritušo). Atradām 4 dižraibo dzeņu liķus, no kuriem 3 bija svaigi, līdz pāris dienas pastāvējuši. No ceturrtā vien kauli un āda arniecīgām miesas paliekām. Atradām arī divas melnā meža strazda atliekas, vienu spalvu un

2013. gada 5. augusta Vairoga pārvada "raža".

Foto: A. Kuročkins

kaulu čupiņas veidolā, otrā dzīres bija sarīkojuši kāpuri. 03.09.2013. Vladimirs un Aleksejs Varoņu ielas posmā bija atraduši tikai vienu dižraibo dzeni, kas, iespējams, bija viens no mūsu atlasajiem (spriežot pēc liķa vecuma). Tātad vismaz 2 dzeņi ir pazuduši. Kas vainīgs, zīdītāji, putni, sētnieki? Kukaiņi maz ticami, tik isā brīdī (piecas dienas) tik lielu putnu noēst pilnībā nevar. Arī ierakt liķi zemē, kā to dara dažas va-boles, pie Vairoga pārvada ir visai sarežģīti, jo tur, kur nav šķembu un asfalta, ir ļoti cieta un sablīvēta augsne.

Vladimirs un Aleksejs savās apsekošanas reizēs ir konstatējuši, ka pieci no viņu 85 uzskaitītajiem bojāgājušajiem putniem ir zīdītāju apgrauzti. Tātad kaut kādu daļu kaut kādos laikos kaut kādi zīdītāji (kaķi, lapsas u.c.) tomēr apēd un aiznes. Cik lielu, to pateikt nevar, jo uzskaišu laikā tikpat kā nav veikti maitēdāju aktivitātes testi, kas ļautu spriest par maitēdāju aktivitāti un klātbūtni.

Līdz ar to, operējot ar pašlaik ievētajiem datiem, ir grūti vai pat gandrīz neiespējami novērtēt patieso bojāgājušo putnu skaitu. Tomēr tie dati, kādi mums pašlaik ir pieejami, piezīmēti ļauj pieņemt, ka putnu skaits, kas gada laikā nositas pret Vairoga pārvada stiklotajām sienām, ir vismaz daži simti. Vismaz līdz brīdim, kad stiklotās sienas apvilka ar sietu, tā tas varēja būt. Kā bija, to vairs arī nepateiksim. Jo, ja siets savu funkciju pildīs, bojāgājušu būs maz vai nebūs nemaz. Un tie jau būs citi skaitļi.

Viens no jautājumiem, kas pagaidām

vēl nav pilnībā atbildēts, ir arī uz stikla virsmām Varoņu ielas posmā no ārpuses uzklātā plastmasas sieta efektivitāte. Pagaidām tās liecības, kas ir ievāktas, ļauj mums būt optimistiskiem, tomēr pārlicībai būtu nepieciešams sieta efektivitāti pārbaudīt brīdī, kad putnu kustība būs aktīvāka un putnu koncentrācijas Vairoga pārvada rajonā lielākas. Pagaidām ir Vladimira un Alekseja 20.09.2013. atrastā beigtā sarkanriklīte, kas tika atrasta uz zemes vairogu ārpusē tieši pret neapklāto daļu. Šķiet, mēģinājusi izsprukt pa iluzoro eju starp divām režģotām sienām. Pagaidām ir arī manis atrastie dzeņi posmos, kas 14.09.2013. vēl nebija aplāti ar sietu (ar sietu aplātājos posmos bojāgājušu putnu nebija).

No vairākiem risinājumiem, kuri tika piedāvāti, uzskatu, ka matētas stikla virsmas būtu viens no labākajiem variantiem, kas ir gana neuzkrītošs izpildījumā (līdz ar to pret tādu nevajadzētu protestēt dizaineriem, ainavistiem un arhitektiem), nav šķērslis gaismai (cilvēkus nebaidītu tumši tuneļi) un efektīvs putnu aizsardzībā (tikai Rīgas ainavas (t.i., pamatā – priežu galotnes) gan kādu īsu ceļa posmiņu nebūtu saskatāmas visā krāšņumā). Šādu pieņēmumu apstiprina ne vien analogijas ar rekomendācijām putnu aizsardzībai no stiklotām virsmām citviet pasaulē, bet arī praktisks piemērs šepat Rīgā, kad 14.09.2013. drēgnais, taču saulainais rīts bija parūpējies par stikla virsmu matējumu (kas, acīmredzot, notiek arī citos līdzīgos rudenī rītos). Stikla virsmas torīt bija ļoti labi saredzamas no visiem leņķiem visu rīta cēlienu, kad bija maksimālā putnu kustība, un

“matējums” lēnām sāka izzust, kad putnu aktivitāte mazinājās. Iespējams, šāda stiklu nosarmošana ir faktors, kas novērs vēl lielāku putnu mirstību Vairoga pārvadā, kāda tā būtu bez šīs Dabas radītās aizsardzības. Tomēr tas ir mazs mierinājums tiem, kuriem nākas šķērsot Vairoga pārvadu laikā, kad par putnu aizsardzību no mūsu radītajiem šķēršļiem būtu jādama cilvēkam.

Pateicības

Raksta autors izsaka īpašu pateicību Aleksejam Kuročkinam un Vladimiram Smislovam par aktīvu darbošanos putnu aizsardzības interesēs Vairoga pārvada lietā un palīdzību šā raksta tapšanā, daloties ar bojāgājušo putnu uzskaišu datiem un citu informāciju.

ROLANDS LEBUSS,
rolands.lebuss@lob.lv

Vairāk par Vairoga pārvada epopeju lasiet Putnidaba.lv:

- <http://putnidaba.lv/category/putnu-mirstiba/>
- <http://putnidaba.lv/drukatie-numuri-2/2014-2/nave-stiklos-riga-vairoga-parvads/>

Summary

Death by glass. Riga, Vairoga Street traffic cross-over /Rolands Lebus/

On November 15, 2012 two bird experts Aleksejs Kuročkins and Vladimirs Smislovs inspected the site of the Vairogu Street traffic cross-over in Riga which had been commissioned a year ago. When inspecting the area beneath the glass-covered section of the structure, in total, the remains of 12 birds were found. In the winter of the same year the Latvian Ornithological Society drew up a letter calling for action to put an end to birds dying by smashing into the glass surfaces of the Vairoga Street traffic cross-over. Following extensive correspondence and an accumulating number of bird deaths, at last Riga City Council came around a solution for the long-standing problem by covering the glass surfaces of the Vairogu Street section of the Vairogu Street cross-over with a plastic mesh typically used in construction works and by putting on the glass surfaces of the Gaujas Street section with self-adhesive membranes. Before and after these bird protection measures were undertaken, a survey was carried out to establish the number of dead birds. The results of these surveys attest to the efficiency of the undertaken protective measures – in the sections where the glass surfaces have been marked to make them visible to birds, no apparent cases of birds killed as a result of a direct impact to glass surfaces have been found.